

Çocuk ve Ergen Odağında Cinsel Haklar Podcast Serisi

Çocuk ve Ergen Odağında Cinsel Haklar #4

Cinsiyet Kimliği Çeşitliliği: Eşitsizlik ve Şiddet

Hazırlayan ve sunan: Nurgül Özz (Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, Çocuk ve Gençlik Çalışmaları Sorumlusu)

Konuk: Koray Başar / Psikiyatrist, Doçent Doktor

Nurgül Özz (Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği): Herkese merhaba. Çocuk ve genç (12-20 yaş) için, 'cinsel haklar' konu olan podcastlerimizin (program veya canlı yayın) 4. bölümü var şimdi, hoş geldiniz. Bu bölümde psikiyatrist doçent doktor Koray Başar ile cinsel kimlik çeşitliliği üzerine konuşacağız. Koray Bey hoş geldiniz, nasılsınız?

Psikiyatrist, Doçent Doktor Koray Başar: Hoş bulduk, iyiyim, siz nasılsınız?

Teşekkürler ben de iyiyim. Davetimizi kabul edip bugün zaman ayırdığınız için teşekkürler bize. Kısa olarak sizi tanıtarak başlamak istiyorum; Hacettepe Tıp Fakültesi Psikiyatri Ana Bilim Dalında öğretim üyesisiniz, Cinsel Eğitim Tedavi Araştırma Derneği üyesi ve eğitimcisiniz, aynı zamanda Dünya Transgender Sağlığı Profesyoneller Birliği üyesisiniz. Dinleyenler/okuyanlar için sizin

kendinizle ve yaptığınız çalışmalarla ilgili söylemek istediklerinizi duyarak/öğrenerek başlayabiliriz.

Koray Başar: Ben Hacettepe Tıp Fakültesinde okudum, öğrenciliğim orada geçti ve orada öğrenci olduğum dönemden itibaren aslında cinsellikle ilgili çalışmalar yapıyordum. Daha çok hiv'den korunma yöntemleri, bunun damgalanma ile ilişkisi gibi konular üzerinden çalışarak aslında ayrımcılık ve damgalanma ile uğraşmaya başladım. Sonra Hacettepe'de uzmanlığımı yaptığım zaman ve uzmanlıktan sonra CETAD'dan eşcinsel (lezbiyen, gay+) terapi eğitimimi tamamladım (bitirdim). 2010'dan beri Hacettepe'de öğretim üyesiyim, klinik olarak en temel çalışmalarım; cinsel kimlik yani cinsel terapistim ama temel olarak cinsel kimlikle ilgili çalışıyorum. Dolayısıyla cinsel kimliğin herhangi bir boyutu ile ilgili zorluk yaşayan kişiler ya da onların yakınları, cinsiyet geçiş (trans) süreci, klinikte (muayenehane) bunlarla ilgili çalışıyorum. Araştırma alanında daha çok bu kimlik özellikleri nedeni ile insanların yaşadığı damgalanma, ayrımcılık ve bunların insanlara ruhsal etkileri ve bunları nasıl ortadan kaldırdığımız (nasıl engel olabilecek) konusunda yani daha çok cinsel kimlik ile ilgili çalışıyorum ama cinselliğin yeri ile de ilgiliyim diyebilirim. Dünya Transgender Sağlığı Profesyoneller Birliği, aslında cinsiyetinden hoşnutsuzluk yaşayan kişilerle (trans, transseksüel, transgender) veya toplumsal cinsiyeti uymayan kişiler ile ilgili tıbbi ve psikolojik bakımın nasıl yapılacağına dair standartlar oluşturan 1970'li yıllardan beri çalışan bir örgüt. İçerisinde hekimler (doktorlar), translar da avukatlar da cerrahlar da psikiyatristler de psikologlar da var. Ben, bakım standartların yenilenmesi ile güncel versiyonların çıkması ile ilgili olan komitede (bölüm) varım, görevliyim. Daha fazla uzatmayayım.

Nurgül Özz: Harika, teşekkürler, biz de aslında bugün sizinle daha çok cinsel istismar konusunu ruh sağlığı boyutunda ele almak (konuşmak) istiyoruz. Hem de bu bahsettiğiniz cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim alanındaki uzmanlığınıza dayanarak LGBTİ+ çocukların cinsel haklarından biraz bahsedebileceğimizi (konuşup paylaşabileceğimizi) düşündüm. Öncelikle cinsel şiddet ve cinsel istismara zemin hazırlayan bu toplumsal yapı, cinsiyet ve cinsellik algılarına dair

konusarak başlayabiliriz diye düşünüyorum. Bu noktada cinsel istismarın nedenleri arasında neler olduğunu söyleyebiliriz?

Koray Başar: Şöyle birşey söyleyerek başlayayım, bunu öğrenciler çok söylerim, sonra kendimiz hep tekrar söylüyormuşuz gibi geliyor. "Bir insanın elinde çekiç varsa her şeyi çivi olarak görür" diye bir laf vardır. Şimdi ona çok benzeyecek söylediğim şey ama aslında cinselliğin insanın hayatında olmadığı bir yer ya da etkilerinin görülmediği bir toplumsal alan aslına bakarsanız neredeyse yok gibi. Başka cinsel kimlikten, toplum içerisinde cinsiyetten ya da cinsel ilişkilerden, cinsel istismardan, tacizden, şiddetten bahsediyorsak da bu genel olarak cinselliğimiz farklarımızla çok ilişkili olan bir şey. Cinselliğe ne kadar dar bir tanımla bakarsak ve ne kadar daraltılmış olarak bakarsak, bu bizim bu ilişkileri görmemizi güçleştiren bir şey. Ama maalesef aslında cinselliğe bakış çok uzun bir zamandır, yani bir dönem tıbbın da kapıldığı bir şekilde, sadece üremeye ilişkili olan bir şey, sadece üremeye ilişkili davranışlar cinsellik olarak tanımlanabilirmiş gibi düşünülüyor. Bunun böyle olmadığını biliyoruz ama işte cinselliğe böyle baktığımız zaman da o zaman cinsellik sadece eşler arasında ve sadece yatak odasında yaşanan bir şeymiş gibi görülüyor. Oysa böyle değil, cinsellik sadece insanlarda üremek için yaşanan bir şey değil, üremek için de yaşanıyor evet ama yani üremek dışında çok yüzlerce diyebileceğim kadar farklı motivasyonla insanlar cinselliğe yöneliyorlar ve insanların cinsellikle ilişkili yaptığı her şey: eylemler (hareketler), istekler, kedilerini tarif etme biçimleri (şekilleri) üremeye ilişkili olmak zorunda değil. Yani başka birçok hayvanda, hayvanların da hepsinde değil, birçok hayvanda bu böyle olabilir. Yani sadece üremeye ilişkili olabilir cinsellik, insanda başından beri böyle değil. Bunu böyle düşündüğü zaman insanlar sadece üremeye ilişkili gibi düşündükleri zaman, bununla ilişkili olmayan her türlü cinselliği normal, doğal, kabul edilebilir cinselliğin dışında düşünmeye başlıyorlar. İşte cinsiyet dediğimiz zaman, cinsel kimlik dediğimiz zaman aslında eylemle ilgili birşeyden daha çok kişinin kendini cinsellik açısından nerede gördüğünden, nerede konumlandığından bahsediyoruz aslında. Temel olarak cinsiyet ve cinsel kimlik bununla ilgili kavramlar. İşte cinselliğe nasıl baktığımız, cinsiyete ve cinsel kimliğe nasıl baktığımız, ve bunu nasıl değerlendirdiğimiz, insanlar arasındaki ilişkilerimize de çok etki ediyor. Dolayısıyla cinsellik temelde toplumsal alanda olan her

yerde izlerini bulabileceğiniz bir şey olduğu gibi toplumsal alanda olan ya da insanlar arasındaki ilişkilerle ilişkili olan her şey cinsellikte kendisini gösterebiliyor. Cinsel kimlikle ilgili biraz daha konuşmak isterim ama cinsel istismar veya suçtan, saldırıdan bahsedecek olursak bunun adının içinde cinsel geçiyor evet ama 'cinsellik' bunun içinde bir bölüm ya da araçtır. Ama aslında bunun temel olan bölüm şiddettir. Bu şiddet temel olarak da güç ilişkisindeki dengesizlikle, iktidarla, egemen olmakla, eşitsizlikle ilgili olduğunu bilmek gerekiyor. Ve bu yöntem, zemin hazırlıyor buna. Yani cinsel şiddete diyim, kimlikler arasındaki eşitsizlik, cinsiyetler arasındaki eşitsizlik. Hem zemin hazırlıyor hem imkan sağlıyor hem cezasız kalmasını sağlayabiliyor. Hem de olumsuz etkilerinin onarılamamasını, belki yeniden üretilerek bedensel ve ruhsal sağlığı olumsuz etkilemesine sebep olabiliyor. Dolayısıyla cinsel şiddete cinsel bir olgu gibi değil de daha çok eşitsizlikler üzerine gelişen bir olgu gibi bakmak daha doğru. Peki o zaman cinsel kimliğe bakışımızı sadece cinsellik üzerinden, cinselliği de üreme üzerinden kurduğumuzda nasıl bir problem ortaya çıkıyor? Bu ne oluyor da böyle eşitsizliklere sebep oluyor dediğimizde biraz önce söylediğim şeye geri döneyim: yani insanlar cinselliği sadece üremek için yaşamalıydılar, cinsellik sadece üreme ile ilişkilidir diye düşündüğümüz zaman, o zaman cinsel olarak bir yere koyarsanız üreme ile ilişkilerine göre bir yere koyarsınız. Yani bedenlerine bakarsınız, üreme organlarına bakarsınız ve bunu yapıyoruz, çok doğal (normal). Doğal olarak olması gereken şey buymuş gibi çocuklar doğdukları zaman hangi üreme organları olduğuna bakıyoruz ve buna göre biz erkek ya da kadın olduklarına yani cinsiyetlerine karar veriyoruz. Erkeklerle kadınlar arasında bedensel başka farklar var mı desem, yani baksanız işte bir sürü istatistiksel olarak anlamlı çıkabilecek farklar bulursunuz ama derdimiz fark değil. Derdimiz ve tanımımız daha çok üreme ekseninde ilerlediği için biz üreme organlarına bakıyoruz. Böyle olduğu zaman cinsiyeti ikili görmeye başlıyoruz. Cinsiyet erkek ve kadından oluşuyor yani bu iki kategoriden oluşuyor. Bunu belirleyen şey bedensel özellikleri, buna biz ikili cinsiyet düzeni diyoruz ya da cinsiyetin ikilik hali olması diyoruz. Cinsiyetin böyle olmadığı insan toplulukları var. Cinselliğin sadece üreme ile ilişkili olarak korunmadığı, cinsiyetin üreme organları üzerinden tanımlanmadığı zamanlar ve toplumlar var. Dolayısıyla bu sanki suyun yüz derecede kaynamasına benzer evrensel ve insanla ilgili temel bir kuralmış gibi yaşıyoruz ama öyle değil. Öyle olmadığını artık biliyoruz ama bu ikili cinsiyet düzeni yani

iki tane (kadın/erkek) kabul edildiği için, başka olumsuzluklar da oluyor. Çünkü bu kategorileri bazı kültürler çok daha keskin sınırlı çizerler. Kadınsanız eğer erkeklerle ilgili hiç bir özelliğe sahip olmaması ve kadınların bütün bu özellikleri açısından birbirine benzemesini gerektirmeye başlıyor. Yani hep bedensel özellikli bir kadınların kadınlıkla ilişkilidir. Toplum içerisindeki davranışları, ilişkisel özellikleri, duygusal özellikleri, mizaçları, bunlar hep sanki kadınlara özgü bir takım şeyler var ve bu gruptaki herkes birbirine kötü bir şekilde benziyor gibi bir varsayım. Yani ikili cinsiyet sadece ikiye düşürmekle kalmıyor o ikinin içerisindeki o kategorilerin içerisindeki herkesin de sınırını çok keskin bir şekilde çiziyor aslına bakarsanız. İkili cinsiyet düşüncesi işte cinsiyetleri, insanları cinsiyet açısından bir kutunun içerisine sıkıştırması nedeni ile başka bir problemmiş gibi görünüyor. İnsanları doğduklarında sahip oldukları üreme organları üzerinden bir cinsiyete sahip olmak zorunda bırakması nedeni ile bir problem. Şöyle söyleyeyim; biz toplumda çocuklara bir cinsiyet tayin ediyoruz (koyuyoruz) ama kişinin benliğinin, zihninin kendini hangi cinsiyette gördüğünü, yani cinsiyet kimliğinin hayatın daha sonraki dönemlerinde ama erkenden yani yaklaşık üç yaşında, belirlediğini biliyoruz. Biz buna cinsiyet kimliği diyoruz ve aslında insanların cinsiyetini, ben erkeğim, ben kadıyım ya da ben her ikisiyim, ben hiç biriyim demesini belirleyen şey üreme organları değil. Bu zihinsel gelişim süreci ve bunun üreme organları ile ilgisi olmadığını biliyoruz. Bunun iki ile sınırlı olmadığını, neredeyse insan sayısı kadar çok olduğunu biliyoruz. Hem de herkes kendisine erkeğim diye tanımlayan, kadıyım diye tanımlayan herkimse, toplumsal cinsiyet diyoruz bunlara, bunlarla tanımlayan herkes de aslında aynı şeyleri kast etmiyor. Ama bir (1. olarak), bir kadın ve erkek diye tanımlıyoruz bunu, iki (2. olarak) kadın ya da erkekseniz, kadın dediğin böyle olur, erkek dediğin böyle olursa sıkıştırdığınız zaman işte o zaman siz bir takım gruplar, kategoriler, sınırlar yapmaya başlıyorsunuz. Dahası cinselliği nasıl yaşayacaksınız, insan olarak ilgileriniz neler, cinsel olarak, romantik olarak kimlerden hoşlanıyorsunuz? Cinsel yönelim konusuna gelecek olursak da eğer üremeyi temel alıyorsanız cinselliğin temel amacı ürememiş gibi diye düşünüyorsanız, kadın ve erkeğin birbirine çekim duymasını (hoşlanmasını) bekliyorsunuz. Böyle olduğu zaman aslında çok çeşitli (fazla) olan cinsel yönelimler (LGBTİ+) var ama sadece heteroseksüelliğin normal ve sağlıklı ve daha üstün görmeye, diğerlerini (LGBTİ+) sağlıksız/hastalıklı görmeye başlıyorsunuz. Yani bedensel cinsiyet, toplumsal cinsiyet,

cinsiyet kimliğimiz, cinsel yönelimimiz açısından geniş bir çeşitlilik (çok fazla var) var. Ama bunu belirli kategorilere ayırıp bazılarını sağlıklı, bazılarını sağlıksız, bazılarını diğerlerinden daha üstün görmeye başlıyoruz ve bu da şiddete sebep olan bir şey. Sadece cinselliğin araç olarak kullanıldığı ya da şiddetin sergilendiği platform olmadığı ama hayatın her alanında şiddete zemin hazırlayan bir eşitsizlik haline gelebiliyor.

Nurgül Özz: Evet, bu noktada tam da biz de cinselleştirilmiş şiddet ifadesini de kullanıyoruz. Dünya literatüründe de böyle, cinsel şiddet aslında cinsellik bir araç olduğu için cinselliğin araç olduğu her davranış ya da söyleme yönelik ifade edebileceğimiz bir şey, cinselleştirilmiş şiddet aynı zamanda. O zaman bu kalıplar, genellemeler ne kadar belliyse, netse (kesinse) o kadar da şiddete sebep oluyor diyebiliriz. Sizin anlattıklarınızdan, hem o kutuya ve kalıba sığmadığımda (yani topluma göre 'farklı' görüldüğüm zaman) benim birey olarak toplumdan gördüğüm şiddet oluyor, çünkü uymuyor ve normal değilim. Ama aynı zamanda da kişiler arasındaki ilişkilerde de farklılık oluyor. Yani birinin şiddet uygulamaya daha fazla izni varken (mesela erkek) ya da şiddet bir kişisel ya da cinsiyet özelliği gibi görülürken diğeri (mesela kadın) için böyle değil. Bu da aslında o dinamikte (yapı/düzen) baki (hep olan) kişiler arasındaki şiddeti besliyor ki, toplumsal cinsiyet temelli şiddet dediğimiz aslında böyle bir şey. Bir yandan da konu cinsel istismar olduğu için, o zaman aslında çocuklara yönelik yani yetişkinden çocuğa yönelik şiddet davranışlarını istismar olarak tanımlıyoruz. Aslında yetişkinden çocuğa yönelende de bir yaş üzerinden kurulu bir güç ve farklılık var diyebiliriz. Hem cinsiyet ve cinsellik yine elbette ama biraz böyle yaşın getirdiği başka güç dinamikleri de orada galiba devreye giriyor.

Koray Başar: Yani cinsel istismar yaşamış olan kişiler doğru olmayacak şekilde kendilerinin buna zemin hazırlamış olabileceğine dair bir takım yanlış fikirlere sahip olup kendilerini suçlayabiliyorlar. Bu her yerde olabiliyor çocukla ilişkide, farketmez ama aslında bu daha çok kişinin yaptığı şeyle değil failin (suçlunun) yaptığı şeyle ilişkili olan bir şey. Failler (suçlular) bunu (suçu) yaparken, sizin kim olduğunuzu çok değil, sizin üzerinizde nasıl bir güç uygulayabileceğini daha çok düşünüyor ve bu şekilde hareket

ediyor. Örneğin eşcinsel olma, cinsel yönelime ya da trans kimliğe sebep olan şey çocukluk dönemindeki istismar (taciz/tecavüz gibi) olabilir mi diye hep düşünülür. Bunun böyle olmadığını biliyoruz, ama LGBTİ+ topluluğunun, toplumun geri kalanından çok daha fazla cinsel istismar öyküsü olduğunu çocukluk döneminden itibaren biliyoruz. Bunun böyle olmasına sebep olan şey LGBTİ+ olmaları değil aslında ama başkaları tarafından; çok kaba bir tabir (anlatım/tanım) olabilir ama, kolay hedef olarak görülmeleri buna sebep oluyor. Çünkü zaten kenarda köşede güçsüz, toplum tarafından zayıf bırakılmış kişiler oldukları için. Şimdi en başta konuştuğumuz şeye dönecek olursak: LGBTİ+ çocuklar cinsel istismar açısından daha yüksek risk altındalar, bunun cinsellikle hiç ilgisinin olmadığını; LGBTİ+ çocuklar, fiziksel, sözlü, psikolojik her türlü şiddet açısından daha fazla risk altındalar zaten, ama cinsellikle ilişkili değil bu, bu eşitsizlikle ilişkili diye hatırlatmak gerekiyor.

Nurgül Özz: Tam da bu noktada şeyi merak ediyorum: LGBTİ+ çocuklar diye ifade ediyoruz ya Koray Bey, bu aslında doğru bir tanım mı? Genelde lezbiyen, gey, biseksüel, trans olma durumu kişinin beyanı (beyan=kişinin kendisi hakkında bilgi vermesi diyebiliriz) ile ilgilidir ya, yani ben kendimi nasıl ifade ediyorum ve benim beyanım nedir? Bu noktada (konuda) bir kaç defa böyle eleştiriler duymuştum. LGBTİ+ çocuk demek çok da doğru değil çünkü biz bir şekilde yönelim ya da kimlik koyuyor olabiliriz. Çocukluk döneminde her çocuk kendini ifade etmediği ya da her durumun, cinsel yönelim ya da kimliğe dair bir kesin işaret (bilgi) olmayacağı ile ilgili. Merak ettim siz kullanıyorsunuz, biz de kullanabilir miyiz?

Koray Başar: Yani kullanıyoruz, kullanmak kolay geldiği için kullanıyoruz aslında çünkü aynen demin (biraz önce) söylediğime benzer bir zorluk da var. Ben diyorum ki; ikili cinsiyet düzeni kategoriler oluşturuyor ondan sonra o kategorileri kendimiz oluşturup onların baş harflerinden (LGBTİ) oluşan karışık ve herkesin anlamadığı kısaltmalar kullanıyoruz biz de. Yani sadece çocuklukla ilgili değil yetişkinlikle de ilgili aynı şey söz konusu. Aslında cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ya da bedensel cinsiyet özellikleri ya da cinsiyet ifadesi açısından insanlar o kadar geniş bir çeşitlilik (farklılık) gösterirler ki bunlara herhangi bir alfabenin harflerinin sığması mümkün değil. Oysa LGBTİ dediğimiz

zaman mutlaka indirgeyici oluyoruz, bu erişkinle de ilgili böyle çocukla da ilgili böyle. Her seferinde şöyle dememiz daha zor olacak; "cinsel, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsel kimlik açısından toplumun genel kabullerinin dışında olan herkes". Bunu kast ediyoruz aslında LGBTİ+ dediğimizde. Aslında çocuklardan bahsederken de erişkinlerden bahsederken de bunu anlatmaya çalışıyoruz. Dolayısıyla şöyle bir laf var: cinsel azınlık diye bir laf var, yani azınlık rahatsız edici bir şey. Sanki çoğunluk/azınlık ile ilgiliymiş gibi ama azınlıktan kastedilen (anlatmak istenen) şey bu kimlik özellikleri açısından, cinsellikle ilişkili olabilecek kimlik özellikleri açısından toplumda diğer gruplardan daha aşağı kabul edilen, görülen, hor görülen, ayrımcılığa ve damgalanmaya uğrayan grupları kastediyoruz (belirtiyoruz). İngilizce'de cinsel azınlık olarak geçebiliyor ama azınlık lafı da daha iyi hissettiren bir şey değil. O yüzden onu da kullanmak çok mümkün olmuyor. Çocuklarda LGBTİ olur mu? Atlamadan söyleyeyim, çocuklarda LGBTİ olur, yani insanlar 18 yaşına geldikleri gün heteroseksüel olmuyor. Yani heteroseksüel çocuklardan bahsederken veya, ben erkeğim ya da ben kadınıym diyen 13 yaşındaki kişiye 'dur 18 yaşını bekle, acele etme' demiyoruz. O zaman demekki, çocuklarda LGBTİ olabilirler. Bunu her insan kendince bir keşfetme (farketme) sürecinden sonra, kendini tanıma sürecinden sonra farklı şekillerde adlandırabilir (söyleyebilir). Bunu söylemek isteyebilir, söylemek istemeyebilir bu ayrı, ama bunun heteroseksüellerden ve "cis-genderlardan" yani bu "cis" dediğimiz zaman kişinin doğduğu zaman tayin edildiği (üreme organına göre kabul edilen) cinsiyetten hissetmesini kast ediyoruz (belirtiyoruz). Yani trans olmadığında bir insan cinsiyet kimliği nasıl geliyorsa ve bunun için 18 yaşını beklemiyorsa, o zaman eşcinsel / biseksüel / panseksüel olduğunda da, 18 yaşından sonra olmuyorlar, dolayısıyla bir çocuk kendisi için böyle şeyler söyleyebilir mi? Evet bir erişkin (yaşı 18den büyük insan) nasıl söylerse çocuk da söyleyebilir. Bunu sorgulayabilir mi (kendinden emin mi değil mi şeklinde düşünmek)? Evet bunu sorgulama hakkı var. Yani biz burda söylerken bu gruptan çocuklar diye birer isim atayarak (koyarak) yapmıyoruz. Yaşanan bir zorluğun üzerinden de zaten çocuklara isim takılıyor. 'Normal değil' veya 'uyumlu değil' diye etiketler yapıştırılıyor ve zorluk yaşıyorlar. Bu grupları biz desteklemek amacıyla bunu (LGBTİ çocuk ifadesi) kullanıyoruz, o yüzden bence burada çok temel problem bu değil. Yani ailelerin de, öğretmenlerin de, birçok hekimin de kaygısı (tedirginlik) şu; "çocuklar için bu kadar erken yaşta böyle şeyler söylenmesi

gerekli mi, bu doğru mudur, çocuk bilebilir mi?" oluyor. Yani insanlar kendileri bilirler bunu. 18 yaşında, 30 yaşında, 15 yaşında olsun fark etmez, bir insan dün söylediğinden daha farklı bir şey söyleyebilir kendisiyle ilgili. Hani beyanla (beyan=kişinin lezbiyen veya trans, farketmez, olmasıyla ilgili kendini açıklaması) ilgili dediniz ya siz o beyanlar da bu soğuk damgayla mühürlenip duvara asılan şeyler değiller (yani kesin değiller, değişebilirler). Dolayısıyla insan kendisiyle ilgili, cinsiyetiyle ilgili, cinsel yönelimiyle ilgili hayatın her döneminde yeni şeyler keşfedebilir (farkedebilir), kendisini farklı bir şekilde ifade etmeyi seçebilir. Yani insanlar ergenlikte kendileri ile ilgili söyledikleri herşeyi, kimlikleri ile ilgili söyledikleri herşeyi hayatlarının geri kalanında da aynı şekilde söylerler diye bir kural yok. Böyle söyleyince de bazen şey geliyor o yüzden parantez içinde bunu da söyleyim "LGBTİ olmak bir ergenlik macerası ya da merakı değil sadece" ama şunu demeye çalışıyorum: yani ben (eğer bu çok özel değilse) erkeğim ve yani hep erkektim, hep erkek hissettim kendimi ama 15 yaşında ben erkeğim derken kast ettiğim benim 45 yaşındaki aynı değil. Dolayısıyla insanların kendi kimlikleri ile ilişkili, ifade etme biçimleri, deneyimleme biçimleri, deneyimleme biçimleri yaşamları boyunca değişiklikler gösterebilir, bunda bir problem yok ve insanlar 18 yaşına gelmeden başlıyor zaten, belki konuştunuz daha önceki oturumlarda da, yani cinsellik reşit olduğunuz gün başlayan birşey değilki, bunu böyle zannetmekle ya da bunun böyle olduğunu kurgulamak da aslında inanları cinsel saldırıya açık hale getiriyor aslında bir yandan, güçsüz kalıyorsunuz, iradesiz kalıyorsunuz, siz o alanda özne haline gelemiyorsunuz gibi bir durum var. Böyle olduğu zaman da hayır demeniz, hayır diyebilmeniz de pek mümkün olmuyor aslına bakarsanız.

Nurgül Özz: Bu cinsel istismar faileri ile ilgili toplumda en sık karşılaştığımız, hem sosyal medyada hem gündelik yaşantıda en sık duyduğumuz şey nedir; failerin "sapık" ya da işte "pedofili" olduğudur. Bu şekilde tanımlanarak genelde konuşuluyor, yani bu noktada özellikle her failin pedofil olmadığını, pedofilin bir ruh sağlığı tanısı olduğunu vurguluyoruz, siz bu konuda ne söylemek istersiniz? İstismar eden kimdir? Ceza ile ya da tedavi ile durdurmak mümkün müdür istismarı?

Koray Başar: Şöyle söyleyebilirim, biz pedofil dediğimiz zaman çocuk yaşta, aslında daha ergenliğe bile erişmemiş (girmemiş) olan çocuklara olan cinsel ilgiden, o gruba (çocuk) yönelik cinsel istek hisseden kişiden bahsediyoruz. Bazı kişilerde buna yönelik fanteziler, böyle düşünenler, böyle hayaller olabiliyor. Yani aslında toplumda, insanlar arasında, bizim yıllar önce zannettiğimizden çok daha yaygın olarak var. Bazen insanların aklına böyle şeyler gelebiliyor. Cinsel ilgi konusunda, insanlar arasında çok büyük bir çeşitlilik (çok farklılık) olabiliyor ve kitaplarda yazdığından, bize öğretildiğinden çok daha fazlasının olduğunu biliyoruz. O yüzden pedofilik ilgi nadir bir durum değil aslına bakarsanız. Buna pedofilik bozukluk diyebilmemiz için, bir ruhsal hastalık olarak tarif etmemiz için (yaklaşık yedi yıldır bu şekilde tarif ediyoruz), kişinin çok yoğun ve ısrarlı şekilde yani davranışlarını, düşüncelerini, duygusunu kontrol etmekte güçlük çekmesi, cinsel ilgisinin küçük yaşta çocuklara yönelik olması gerekir. Aklına bir kez böyle bir şey geldiği zaman, ruhsal bozukluk olmuyor insan. Burada sadece davranıştan bahsetmiyorum. Yani 'pedofilik bozukluk' dememiz için, bir insanın kesin bir şey yapmış olması gerekmiyor. Yani zihninin bununla çok dolu olması, bunu kontrol edemeyeceği konusunda çok yoğun kaygılar (endişe) hissetmesi lazım. Dolayısıyla aslında bu bozukluğa sahip olan herkes cinsel istismar davranışı göstermiyor, ama daha önemlisi şu cinsel istismar diye hukuken tanımlanmış olan eylemleri gerçekleştirenlerin önemli bir bölümünün pedofilik bozukluğu yok. Yani aynen bu başta söylediğimiz gibi, o sırada cinsellik bir şiddet aracı olarak kullanılıyor ve çocuk yaşta kişi hedef olarak seçilmiş durumda ama o kişinin (suçlu kişi) pedofilik, pedofilik ilgisiyle veya pedofilik bozukluğu olmasıyla ilgili değil. Dolayısıyla ikisi çok bir arada kullanılan şeyler ama bir insanın çocuğa yönelik cinsel saldırı suçunu işlemiş olması onu pedofilik olduğunu göstermez. Pedofilinin tedavisinde kullanılan bazı yöntemlerin de dolayısıyla, zorla, o suçu işlemiş olan kişilere uygulanmasının, şiddet davranışını ortadan kaldırmasını, dolayısıyla suçun yinelenmesini ortadan kaldırmasını kesinlikle beklemiyoruz. Yani etkisi olabilecek olan şeyler iğneler, pedofil bozukluk ve rahatsızlık psikiyatride yardımcı olabildiğimiz, bazen ilaçlarla, bazen terapilerle yardımcı olmaya çalıştığımız yöntemler geliştirdiğimiz bir şey. Bu kişilerde işe yarayabilecek yöntemler var gerçekten, sıklıkla başvuramazlar hekimlere ama başvurduklarında yapabildiklerimiz var. ama sanki cinsel bir suç, kendi başına bir hastalıkla ilişkilymiş gibi gösterildiğinde işin suç yanı görmezden geliniyor. Ve aslında

suçlulara onlarda etkili olmayacak olan bir tedavi dayatarak toplumun geri kalanının içi soğutuluyor sadece. Gerçek anlamda bu suçun tekrarlanmasını engelleyebilecek olan bir şey değil. Örneğin tıbbi tedaviler, işte hadım etme/kastrasyonla (cinsel organı etkisiz bırakma) ilgili çok konuşuluyor. Cinsellik orada bir araç sadece, çocuğa yönelik cinsel suçlarda bir araç sadece. Kişinin cinsel olarak isteğinin, ilgisinin ne kadar olduğuyla, cinsel işlevlerinin ne kadar ilaçlarla bozmuş olup olmadığıyla, cinsel saldırının yineleyip yinelemeyeceği ile bir ilişkisi olmadığını biliyoruz. İkisini karıştırmamak gerekiyor. Yani mağduru korumak açısından, madur tabi çok tekrarlayıp duruyorum ama, yani çocukları korumak istiyorsak da bunun bir suç olduğunu bilip suç gibi davranmak gerekiyor. Bunu bir hastalık diye düşünmemek gerekiyor. Bu suçlu grubunun içerisinde hastalarımız var mı, var. Yardımcı olunabilir mi, olunabilir. Bunun için de çaba sarfetmek (çabalamak) gerekiyor. Çünkü pedofilik bozukluğu olanların önemli bir bölümünde Türkiye'de bunun yolu yok, hukuken mümkün değil ama yapılan çalışmaların gösterdiği; kendilerini kontrol etmek için yardım arayışı içindeler aslında. Bunun için bir yasal veya tıbbi düzenleme yapılmadığı zaman da hekimlere bunun için başvuruları çok değil.

Nurgül Özz: Bu toplumsal dinamikte biraz meseleyi suç olarak değil hastalık olarak konuşmak yine dediğiniz gibi kendimizi rahatlatmak, bu hastalıklar var oldukça sürecek gibi bir çaresizliği de beraberinde getiriyor aslında.

Koray Başar: Çocuklara yönelik (karşı) suç olduğunda, karikatürize edilmiş bir canavar oluşturduğunuz zaman sanki daha sizden daha uzakta durabilmesini sağlıyorsunuz ve kontrol edebiliyorsunuz gibi. Yani pedofilik bozukluk, pedofil diye bir karikatür var kafanızda bu tekrarlayan cinsel suçlarla ilişkili ve ruhsal bozukluğu olan. Böyle düşündüğünüz zaman, çocuğunuzun öğretmeni ya da yeğeniniz ya da eşiniz böyle birşey tabi ki yapmaz diye düşünüyorsunuz. Oysa hiç de doğru olmadığını, cinsel istismarla ilgili birçok çalışma gösteriyor. Yani benim ailemde olmaz diye düşünür birçok insan, ve bu pedofili karikatürü de bunu kolaylaştıran birşey oluyor. Sen rahatlamış oluyorsun, "orada bir pedofil var uzakta benim çevremde yok" rahatlatıcı gelebiliyor ama bu yalancı bir rahatlama.

Nurgül Özz: Geçen hafta yaptığımız bölümde Rayka ile cinsel istismarın tanımını ve toplumsal cinsiyet ilişkisini konuşmuştuk. Orda Rayka güzel bir ifadede bulunmuştu (söylemişti): cinsel istismar aslında daha çok bizim kafamızda yine kalıplar şeklinde böyle sadece cinsel davranışlarla tanımladığımız genelde bir alan. Oysa sadece çocukların evlilik yoluyla istismarı ya da cinsel davranışlar odağında düşünmemiz gerekmiyor. Bugün sizin saydığınız bütün bu işte ilk başta konuştuğumuz toplumsal cinsiyete dayalı ya da işte kimliğe yönelik ayrımcılıklar da aslında yine çocuk istismarı, cinsel ya da duygusal istismar olarak tanımlayabileceğimiz şeyler. Bu noktada haftanın önemiyle de aslında bir arada hem LGBTİ çocukların haklarından hem trans çocukların haklarından bahsedeceğim bir bitiriş yapalım istiyorum. Özellikle bu LGBTİ çocukların haklarına yönelik neler söylemek istersiniz? Aslında interseks ve trans çocukların haklarından, bedensel haklarından da spesifik (özel olarak) bahsetmek istiyorum ama genel olarak siz ne söylemek istersiniz?

Koray Başar: Ben şöyle söyleyim, biraz önceki çekincem, hani LGBTİ "18 yaşın altında insanlara böyle söylenebilir mi" çekincesi, bu ciddi bir şiddete zemin hazırlayan birşey. Bu da insanların görünmez kılınmalarına sebep oluyor. Yani çocuklar hayatlarının çok erken bir döneminden itibaren toplumdaki herkes gibi kendilerini bir cinsiyette görmeye başlıyorlar ve cinsiyet kimliği beklenenin dışında olabiliyor. Ya da cinsiyet kimliği farklı değilse bile doğduğunda tayin edilenden, cinsiyetini ifade etme biçimi farklı olabiliyor. Veya cinsel yönelimi; insanlar gerçekten 19 yaşında anlamıyorlar bunu, ergenlikle birlikte kimlerden hoşlandıklarını farketmeye başlıyor oluyorlar. Dolayısıyla LGBTİ dediğimiz zamanki kısım insanın yaşamının çok erken bir döneminde daha çok zihnini meşgul eden bir şey. Yani "ben kimim?" sorusuna cevap verme süreci içerisinde oluyor çocuklar ve ergenler. Özellikle toplumun beklentilerine uymuyorlarsa. Ve bunlara cevap vermeye çalıştıkları dönemde toplumda hakir (kötü) bir şekilde bunlarla ilgili olumsuzluklar konuşuluyorsa, yani bu baştaki kategoriler nasıl erkek ve kadın arasında bir eşitsizlik şiddete zemin hazırlıyorsa, sen heteroseksüel bir insan veya cis-gender değilsen o zaman daha aşağıdasın/daha kötüsün ile ilgili bir algıyla karşı karşıya kaldığında heteroseksüel ve cis-gender olmak kadar kolay bir şekilde "ben böyleyim" diyemiyorlar. Dolayısıyla bir

kendini keşfetme, kendini tanımayla ilgili yoğun bir çabayla geçiyor çocukluk ve ergenlik. Ve işte bu süreç içerisinde bütün bu cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ile ilgili çeşitliliği tehdit olarak gören, homofobi ve transfobiyle ilgili ilişkili olan yaklaşımlar, kişinin kendisinin de hatalı yani hiçbir zaman sevilmececek hiçbir zaman mutlu olma ihtimali olmayan ve değişmesi gereken, düzelmesi gereken birisi olarak görmesine sebep oluyor ki bu aslında en radikal şiddetlerden biri. Yani sizin olumlanmamanız (olumsuz karşılanmanız), sizin bir birey olarak varolmama, hayatınızı umduğunuz gibi sürdüremeyeceğinizi, hayatınızın çok erken dönemlerinden itibaren görüyor, hissediyor ve bunu size hissettirmesi. Her zaman açıkça birşey yapılması gerekmiyor bunun için yani çocuğa doğrudan birşey yapılması gerekmiyor. Çocuk buna toplumda şahit oldukça ve gördükçe, kendisiyle ilgili gelecek tahayyülünü (hayal, planlama gibi) kaybediyor. Biz LGBTİ çocuklarda, çocuk ve ergenlerde diyeyim, ruhsal bozuklukları çok daha sık görüyoruz, bedensel sorunları, sağlıkla ilgili sorunları çok daha sık görüyoruz. Bunlar işte aslında bütün bu eşitsizliklerin neden olduğu şeyler. Herkes bilerek ve hedef olarak yapmasa bile toplumdaki homofobi ve transfobi, çocukların toplumca elbirliğiyle, en sevdikleriyle, aileleriyle, arkadaşlarıyla, öğretmenleriyle, psikolog ve psikiyatrlarla elbirliğiyle aslında bir cendere (karmaşa) içerisinde tutulmasını sağlıyor. O yüzden hakikaten bir çocuk istismarı mıdır dersiniz LGBTİ'ye yapılan? Evet. Ve bunu kim yapıyor dersiniz; hepimiz yapıyoruz aslında. Yani televizyona çıkıp eşcinsellikle ilgili olumsuz şeyler, varolmayan birtakım şeylerden bahseden doktor da yapıyor bunu. Bir transın başına gelen bir şiddet olayını, mağdurun suçlanması gibi rasyonelize (sebep bulmak) eden, bunu meşru (doğru/haklı) gösteren, herhangi bir yorum yapan yönetici de yapıyor. Veya yetkili birisi bunların ahlaksızlığından, LGBTİ'nin ahlaksızlığından bahsettiğinde de yapıyor. Dolayısıyla bu LGBTİ ile ilişkili olumsuz tutumlar çocukluk döneminde kendi başına bir istismar oluyor. Okulda zorbalık had safhada (çok fazla) yaşanabilecek olan bir şey LGBTİ topluluğunda. Dolayısıyla ruhsal açıdan daha fazla sağlıksız ve bedensel sorunların daha fazla görünüyor olmasına sebep olan şeyin ben ayrımcılık olduğunu söyleyebilirim. Şimdiki, bu haftayla bunun ne ilgisi var? Şimdi Onur Haftası, ve aslında sokakta hiç birimiz yürüyemediğimiz gibi yürünülüyor ama, Onur Haftasını bir sanki eğlence ve bir gösteri şekliymiş gibi görünse ve bununla ilgisi varsa da aslında yapmaya ve söylemeye çalıştıkları şey şu; toplum içinde LGBTİ+ insanlar var, sokaktalar, evdeler,

okuldalar, hastanedeler ve utanılacak herhangi bir şey yok, onurlarının zedeleneceği bir şey değil kimlik özellikleri. İşte bu biraz önce bahsettiğim ve bütün LGBTİ çocukları, ergenleri, erişkinleri kesen istismarın dermanı bu. O yüzden Onur Haftası önemli bir hafta dahası; çocuklarla ilgili konuştuğumuzda LGBTİ ile ilgili çocuklar örnek alır, kafası karışır, "bu yaştaki çocuğun bunu görmesi normal mi?" diyen televizyon programları için de, konuşulur ya böyle şeyler, böyle diziler var vesaire, aslında o yaştaki çocuğun görmesi gerekiyor. Yani kimse televizyonda birisini izleyerek LGBTİ olmaz. Ama televizyonda kendisine benzer özellikler taşıyan bir öğretmen, bir doktor, bir karakter gördüğü zaman, kendisine dair bir gelecek olabileceğine dair umudu yeşerir (umudu olur). Dolayısıyla Onur Haftasında LGBTİ görünürlüğü de aslında, LGBTİ çocukların istismarının önündeki en önemli yollardan biri. Çok uzatmış olabilirim ama interseks'le ilgili kısacık birşey söylemek isterim varsa biraz daha vaktimiz; interseks bunlardan daha da ayrı bir soru. İntersekslerin önemli bir kısmı interseks olduğunu da bilmez, interseks dediğimiz zaman; doğduğunda insanın, tıbbın normal kabul ettiği bedensel cinsiyet özelliklerinden az veya çok sapmalar olması ya da bir bedensel cinsiyet özelliklerinin birbirleriyle örtüşmemesinden bahsediyoruz. Yani doğduğunda bir cinsiyet tayin edilememesi ya da edildiyse bütün özelliklerinin, bedensel özelliklerinin bir cinsiyetle dört dörtlük örtüşmemesinden bahsediyoruz ve insanlar böyle birşeyin varlığından çok haberdar değiller aslında, çift cinsiyetli diye bir laf geçiyor yanlış olsa da. Ve böyle olduğu zaman aileler de çok yoğun bir endişeye düşüyor, doktorlar da çok ne yapacaklarını maalesef bilmiyorlar. Ama yapmaktan geri durmuyorlar ve yakın zamana kadar interseks çocuklara kendileri ne olduğunu iyice anlamamışken, korku ve endişe içerisindeki annelerinin doktorlarla elbirliği içerisinde cinsiyet tayin edebildiğini, hayatın çok erken bir döneminde geri dönüşü olmayacak tıbbi işlemler yapıldığını biliyoruz. Ya da cinsiyeti ile ilişkili bir tayin değilse bile bişeyleri düzeltmek, olduğu cinsiyete uygun hale getirmek için birtakım cerrahi işlemler. Çocuğun burda başına ne geldiğini anlamasının mümkün olmadığı gibi fikri de sorulmuyor. Dahası benim gördüğüm birçok erişkin interseks çocukluğunda kendine yapılan ameliyatları bilmez, yani ameliyat olduğunu bilir, ne yapıldığını bilmez. Bunlar çok ciddi ihlaller aslına bakarsanız ve interseks kendi başına kaldığı için kimlik mücadelesi henüz daha geç başladığı için diğer cinsel kimliklere göre, LGBTİ diye geçer ama "İ" hiç konuşulmaz. O yüzden çok

konusulması gereken bir konu olsaydı. Ama çocuğun ciddi zorluklar yaşayabildiği bir durum olduğunu ve bunu da tıpla elbirliği ile toplumun yaşattığını söyleyebilirim. Tıp burada geri adım attı artık. Türk Tabipler Birliği geçtiğimiz yıl içerisinde etik kodlarını yeniledi ve orda da geçiyor; dünyanın birçok yerinde söylediğimiz gibi yasaklanan işlemler de var. Çocuğun katılmadığı, geri dönüşü olmayacak her türlü cerrahi işlemin ertelenmesi yani çocuğun karar verme süreçlerine dahil edilmesine yönelik bir gidişat var diyim ama korkarım her yerde geçerli değil. Dolayısıyla bu konunun daha çok konuşulması, seslerinin daha çok duyulması gerekiyor.

Nurgül Özz: Yine de harika bir gelişmeymiş bu bahsettiğiniz gelişme. Acaba sünnet de, kültürel sünnet de dahil olacak mı buna diye düşünmeden edemiyorum, geri dönüşü olmayan bir şey.

Koray Başar: Onunla ilgili direncin daha yüksek olacağını tahmin ediyorum.

Nurgül Özz: Peki çok teşekkürler, değinmediğimiz (konuşmadığımız), değinelim (knuşalım) dediğiniz konu var mı sizin?

Koray Başar: Yani LGBTİ+ herhangi bir pozisyonu biz ruhsal hastalık olarak kabul etmiyoruz. Cinsiyetinden hoşnutsuzluk duyan atıyorum (mesela); transeksüalite bir kişiden bahsediyoruz ve bunun için bir teşhisimiz var, görünür eşcinsellik 50 yıl önce hastalıklar listesinden silindi ama bunların herhangi birinin hastalık olarak görülmesi de bunlar akıl hastalığındadır baabından (şeklinde) değil aslında. Bu kişilerin tıbbi olarak hep ihtiyaçları var. Örneğin: cinsiyet geçiş süreci dediğimiz, kişinin hissettiği cinsiyet özelliklerine sahip olması için yapılacak olan hormon ve tıbbi, cerrahi işlemlerin gerçekleştirilebilmesi için bir tanı kodu gerekiyor onun için var ama artık ruhsal bozukluklar içerisinde de görülüyor, hiçbir zaman da bir akıl hastalığı olarak görülmedi, bunu vurgulamak (söylemek) isterim. Hormon tedavileri ve tıbbi işlemler, cinsiyet geçiş süreci ile ilgili işlemler eskiden 18 yaşından sonraya ertelenirdi, ama yıllarca bu konuda yapılan birçok çalışma bizim bu 50 dakikadır konuştuğumuz şeyi gösterdi: trans çocuklarda intihar düşünceleri 9-11 yaş arasında en yoğun oluyor. Ergenlik

başladıktan sonra intihar riski lezbiyen, gey ve biseksüellerde toplumun geri kalanından iki-üç kat fazlayken translarda 5.6 kat daha fazla oluyor. Dolayısıyla aslında 18 yaşından sonra olmuyor olanlar, öncesinde oluyor, dolayısıyla öncesinde psiko-sosyal destek bütün bu çocuklar için çok önemli, ailenin desteği çok önemli. Trans ergenler için yapılabilecek birşey daha var, o da: bedenlerinin, arzu etmedikleri yönde gelişimini askıya almak (durdurmak). Bu insanın geri dönüşü olmayacak şekilde değiştiren birşey değil, çok öyle algılanıyor, yani ergenlerde hormon tedavisi dediğimiz zaman sanki bir ergeni, kadın ya da erkek kılıcak hormonlar veriliyormuş gibi. Hayır öyle birşey yapılmıyor. Ergenlik insanda bedensel özelliklerin erkek veya kadın şeklinde evrilmesine/gelişmesine neden olur ve siz kendinizi erkek görmüyorken bu erkek özellikleri sizin huzursuzluğunuzu çok arttırır, hayatınızı çok zora sokar. İşte biz bunu durduracak birtakım ilaçlar verebiliyoruz. Ergenliği baskılama/ergenliği askıya alma dediğimiz şey bu. Herkese aspirin verilir gibi verilen bir tedaviden bahsetmiyoruz. Bu insanı bir cinsiyetten kılmıyor, bizim yaptığımız hiç bir şey insanı bir cinsiyetten kılmaz. Ama cinsiyetiyle ilgili, kendisini keşfetme, deneyimleme vakti ne diyor. Yani aynen intersekslerle ilgili söylediğim gibi geri dönüşümü olmayan birtakım gelişmelerin, fizyolojik olarak gelişmeler ortaya çıkmadan durdurulmasını sağlıyor. Eğer kişi istemiyorsa, bıraktığı noktada, kaldığı yerden geri dönebiliyor. Dolayısıyla bu Türkiye'de de uygulanmaya başlanan bir yöntem ama insanları "cinsiyetlendiren" bir yöntem değil, o yüzden vurgulamak istedim. Çünkü erişkin hormon tedavisi ile çok karışıyor.

Nurgül Özz: Evet, iyiki de vurguladınız, çok önemli yani özellikle çocuk/ergen odağında (konusunda) cinsel hakları konuşurken mutlaka konuşulması gereken bir konu bu. Hem intersekslere yönelik o cinsiyet atama (koyma) ameliyatlarında hem de bu hormon alımına yönelik direncin de baya cinsiyet kalıpları ile ilgili olduğunu söyleyebiliriz aslında, başa dönersek tekrar, hem tıbbın hem toplumun sunduğu kalıplarla çok ilişkili o direnç aslında.

Koray Başar: Bir de şunu sormak gerekmiyor mu, ben bugün bir anneye konuşurken sordum bunu da, yani bu konuda çalışmaya başladığım ilk zamanlarda çok kullanılan birşeydi bu yani herşeyin yerine, her gey lafının yerine heteroseksüel koymak yani.

Çocuğunuz ergenlik dönemlerinde vücudundaki cinsiyetle ilişkili olabilecek kimi özellikler açısından rahatsızlık duyuyor olsa ve bunun için tıbbi olarak birşeyler yapabiliyor olsanız, bu trans bir kimlik olmasa, yapmaz mısınız yani? Bekleyelim mi dersiniz? 30 yaşına gelsin önce bir memur olsun mu dersiniz? Deli misiniz? Yani çocuğunuzun herhangi birşeyiyle ilgil ben ne düşünüyorum dediğinizde yerine, transın yerine cis'i ve eşcinselin yerine heteroseksüeli koymanız gerekiyor. Yani çocuğunuz size heteroseksüelim diye geldiği zaman, bir de acaba "kendi cinsinden biriyle denemelisin" diyor musunuz? Demiyorsunuz ya da ben erkeğim dediği zaman "acele etme, belki televizyon izlediğin için bu etki altında kalmış olabilirsin ama penisin var" diye erkek hissetmek zorunda değilsin" diyor musunuz? E demiyorsunuz, o zaman transta da aynı şeyin geçerli olduğunu unutmamak gerekiyor diyeyim ben. Yani taraf tutularak çocuğa yardımcı olunamadığı çok net, hem profesyoneller açısından hem aileler açısından ama ailelerin profesyoneller kadar bir deneyimi/eğitimi vesaire yok. Ailelerin dayanışabilecekleri başka aileler var diyim, Onur Haftasından bahsederken onlardan bahsetmedik ama Türkiye'de önemli bir grup özellikle çocuklarla ilişkili olarak konuştuğumuzda önemli bir grup. Çocukları ve sevdikleri LGBTİ+ olan aileler Türkiye'nin birçok şehrinde, büyük şehrinde toplanıyorlar, kendilerini görünür kılıyorlar, hem çocuklara hem de ailelere profesyonellerin sağlayamadığı desteği sağlıyorlar diye düşünüyorum.

Nurgül Özz: Belki böyle desteğe ihtiyaç duyan ebeveynler için de bir yönlendirme yapmış oluruz, ben ayrıca sosyal medyadan da paylaşıyoruz yine böyle sitelerini, iletişim bilgilerini, harika olur. Çok teşekkürler bu değerli bilgiler için, son olarak var mı eklemek istediğiniz birşey?

Koray Başar: Çok çok teşekkür ederim bu fırsatı verdiğiniz için.

Nurgül Özz: Biz de zamanınız için teşekkürler, hoşçakalın. Bir sonraki bölümde çocuk hakları aktivisti sevgili Ezgi Koman ile çocuk haklarını savunurken kullanılan dil, yaklaşım ve medyanın rolü üzerine konuşacağız, görüşmek üzere.